

אמור ב

נאכמער: „בכל מושבותיכם“ שטייט ביי נאך כמה מצות⁶ (ומהם — פאר אונזער פסוק), און ביי רובא דרובא פון זיי איז עס רשײ נײט מפרש⁷, היינט פארוואס דארף עס רשײ מפרש זיין דא? —

רק אײ (שרית הצ׳צ׳ י״ד סריח בתחילתו. וראה רמב״ן כאן פסוק טז בסופו *).

(6) בא יב, כ (מצה). ויקהל לה, ג (לא תבערו אש גר ביום השבת), ויקרא ג, יז (איסור אכילת חלב ודם). צו ז, כו (דם). פרשתנו כג, ג (שבת). שם, כא (איסור מלאכה בתגה״ש). שם, לא (איסור מלאכה ביוהכ״ס). מסעי לה, כט (רוצח ועיר מקלט).

(7) וגם במקומות שמפרש „בכל מושבותיכם“ (בא וצו שם *) — הרי אינו כדי לפרש ש.בכל מושבותיכם פירושו שנוהג בכל מושבות גם בחוץ [כי מאי קמ״ל? וכמו שלא פירשי. בכל מושבותיכם] בשאר מקומות שבהערה הקודמת. וראה שוה״ג הב׳ להערה זו, כיא לתרץ קושא בהכתובים שם:

בפ׳ בא: קשה לרשײ „דא קרא אתא שיאכל בכל מושבותיכם .. (ו)הרל לכתוב בכל מושבותיכם בקרא של בערב תאכלו מצות“ (גרא שם), ולכן

(*) וצעיק שלא הזכירו בצ״צ שם. וכן מ״ש בצ״צ שם. ואפשר גם ר״י ברי״ב מנחות כו לא פליג רק על פי מושבותיכם דגבי חדש ולא על פי מושבותיכם דגבי שתי הלחם — הוא ברמב״ן שם.

(*) וזה שפירש בפ׳ מסעי הוא מפני שדבר חידוש הוא שנסתדרין (קסנה) נוהגת גם בחוץ (ובפרט שזהו רק ככל זמן שנוהגת בא״י — רשײ שם).

בפ׳ ויקרא — ראה שוה״ג הג׳ להערה זו.

(**) ברא״ם ושפ״ח שם, שקושיית רשײ היא, דמכין שמצה היא חובת הגוף הרי משיטא שנוהגת בכל מושבותיכם ולמה הוצרך לומר (ונקושיית הש״ס קידושין לו, ב. וראה רא״ם שם)

— אבל נוסף על מה שהקשה עליו בגר״א שם, הרי מזה שבאר מקומות שבהערה הקודמת (ולבד דפ׳ צו (כבפנים העהרה ושוה״ג שלאחז״ו) ופ׳ מסעי (כבשוה״ג הקודם)) לא פירשי למה נאמר, אף שמצות הנ״ל הן חובת הגוף (וכמו שהקשה בש״ס

א. אין פסוק¹, ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו גו׳ עד הביאכם את קרבן גו׳ בכל מושבותיכם איז רשײ מפרש: בכל מושבותיכם, נחלקו בו חכמי ישראל יש² שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ ויש אומרים³ לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה משכבשו וחלקו⁴.

דאס וואס רשײ דארף בכלל מפרש זיין די ווערטער „בכל מושבותיכם“

— דלכאורה, איז דער טייטש איינפאך — אין אלע ערטער וואו איר באזעצט זיך (וואו עס זאל נאר זיין⁵):

- (1) פרשתנו כג, יד.
- (2) תריכ עה״ס. קידושין לו, א. ועוד.
- (3) קידושין שם.
- (4) הוספת רשײ „משכבשו וחלקו“ [על לשון הגמרא (קידושין שם), „לאחר ירושה וישיבה“] — י״ל [נוסף על — שמפרש מהי „ישיבה“], שהוא לתרץ הלשון, בכל מושבותיכם גם לפירוש זה (ראה הערה הבאה). והביאור:

לאחר ירושה וישיבה ע״ד הפשט אפ״ל גם לאחר ירושה וישיבה דשבת אחד (ואולי י״ל דמספיקה ישיבה דעשרה מישאל — דבכ״כ ענינים צבור הוא. ואכ״מ), משא״כ „משכבשו וחלקו“ היינו לאחר י״ד שנה דכיבוש וחילוק דכל א״י (כמשנת בארובה — לקישׁ ח״ס ע׳ 154 ואילך (בביאור פרשײ ר״פ תבוא, ע״ש)); ולכן נאמר „בכל מושבותיכם“, כלומר: לא ב„מושבותיכם“ סתם, „לאחר ירושה וישיבה“ (שאפ״ל גם בנוגע דשבת אחד *), כיא „בכל מושבותיכם“ דכל ישראל — משכבשו וחלקו.

- (5) לקמן בפסוק יז פרשײ (מתריכ עה״ס. מנחות פג, סע״ב), ממושבותיכם, ולא מחוצה לארץ — אבל יש לומר הטעם דבכל מושבותיכם הוא דמשמע אפילו ח״ל, אבל ממושבותיכם לא משמע

(*) ואף שהעומר חובת צבור — ראה לקמן הערה

אויסקומען אז דאס איז נישט נוהג, בכל מושבותיכם?

זאגט דעריבער רש"י אז אע"פ כן, יש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ: דער טייטש פון, בכל מושבו-תיכם, איז פשוטו כמשמעו, און דער פסוק קומט טאקע לערנען אז חדש איז א יוצא מן הכלל¹⁰ — כאטש עס איז חובת קרקע, פונדעסטוועגן, איז עס נוהג, בכל מושבותיכם, איך, בחוצה לארץ.

ב. מען דארף אבער פארשטיין: ווי-באלד אז דער פשוטער פשט פון, בכל מושבותיכם, איז ווי דער (ערשטער) פירוש פון, יש שלמדו (— אלע מושבות, איך, חוצה לארץ) — פאר-וואס ברענגט רש"י אויך דעם (צווייטן) פירוש אז, בכל מושבותיכם מיינט (נאר ארץ ישראל, אבער), לאחר ירושה וישיבה, וואס האט, ע"פ הניל, קיין ארט נישט אין פשטות הכתובים?

די קשיא איז נאך שטארקער: שוין גערעדט פיל מאל, אז בשעת רש"י איז מוטיף און זאגט פריער — איידער ער הויבט אן מפרש זיין דעם פסוק — אז

10) ועפ"י תומתק הוספת רש"י, שלמדו מכאן שהחדש, ולא כתב בקיצור (ככתוב) — (י"א) שנוהג (בארץ) בחוצה לארץ, דלכאורה הרי זה פירוש הפשוט, בכל מושבותיכם (כפנים), ולא לימוד מכאן.

ולחידודי י"ל עוד: מקום לפרש שקאי על תבואה שגולה באי שהוציאה לחוץ (כבירושלמי קידושין פ"א ט"ה). הובא במג"א א"ח ס"ט (ת"ט) — ועפ"י גם הרווחנו שאינו בסתירה להכלל דחובת קרקע נוהגת רק בארץ — ולכן מדייק רש"י ד"ש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ, כלומר: למדים שהחדש (ההתחדשות) הייתה בחוץ ונוהג בחוץ (משאיכ בהניל — שההתחדשות הייתה בא"י).

(*) לשון רש"י ב"ב ה' לא בא אלא ללמד — ראה לקמן שוה"ג להערה 26.

איז מובן: אויף, בכל מושבותיכם, וואס שטייט פריער אין פ' צו' (ביים איסור פון אכילת דם) זאגט רש"י: לפי שהיא חובת הגוף ואינה חובת קרקע נוהגת בכל מושבות; און וויבאלד אז חדש איז נישט קיין חובת הגוף, נאר חובת קרקע — און נאכמער: בפשטות איז דער איסור פון חדש פארבונדן מיטן עומר וואס איז, ראשית קציריכם, פון קצירה⁹ (פון דעם, הארץ) — דארף

מפרש שהוא דין פרטי ונוסף, שצ"ל מזה כוז ש, ראוי ליאכל בכל מושבותיכם:

כפ' צו' א) לא כתב ש, בכל מושבותיכם, פירושו, בכל מושבות, כיא לתת טעם וביאור, לפי שהיא חובת הגוף כ"י. ב) כוונת רש"י היא בעיקר לתרץ, למה הוצרך לומר, בכל מושבותיכם (כהמשך דברי רש"י)...

8) שם.

9) פרשתנו שם, יוד. וראה (ע"ד ההלכה) מנ"ה מצוה שב.

שם — על כמה מהניל. והאריך גם ברמב"ן פרשתנו כג, טז.

מוכת, דלרש"י — ע"ד הפשט מצינו בכ"מ בתורה שבכל ציון בפ"ע מפרט כל פרטי אף אלה שיש ללמד מציויים הדומים לו (ומהם) — שגם סברא הם) — ראה פרש"י לעיל כ, ט בסופו: ופשטו (דדמיו בו) כז שהוא גרס כ"י — ונשנה זה כ"י פעמים בהציויים שלאחריו (וביניהם כמה שלא נשנו עוה"ז) זה אחר זה באותה הפרשה, עאכ"כ בנדוד שבאים בהפסק ד"נים שאינם, בכל מושבותיכם.

(*) ומפני שהוכפל, בכל מושבותיכם, באותו האיסור (דס), שהרי כבר נאמר לעיל ב' ויקרא, וכדמוכח ג"כ מזה שעתי"פ ב' ויקרא (שקדם לפ' צו) לא פרש"י למה הוצרך לומר (אף שהוא חובת הגוף). נבראט וגורא ויקרא שם, שכוונת רש"י שם במש"כ, פ"ה מפורש בתי"כ כל הפסוק הזה — היא לתרץ (גם) למה הוצרך לומר, לדורותיכם בכל מושבותיכם (מכיון שהוא חובת הגוף), וכבש"ט קידושין שם.

— ועדיין צריך ביאור שבויקרא ציין רק לחוץ ולא כתב, שהיא חובת הגוף כ"י, ובפ' צו ציין רק לקידושין וכותב, שהוא חובת כ"י למה הוצרך לומר, ואכ"מ.

שא"א לומר לא נצטוו על הסרוס אלא בארץ שהרי סרוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ.

זעט מען דערפון, אז דער כלל — כל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ — איז אזוי שטארק, אז אויך אין פשוטו של מקרא, איז מען צוליב דעם מפקיע דעם ווארט „בארצכם“ פון זיין פשוטן אפטייטש, כדי דאס זאל ניט זיין אין סתירה צום כלל.¹³

[און דא איז ניט דער פאל, אז צוליב א שוועריקייט אין דרך הפשט ברענגט רש"י א דרש וואס איז מיישב „דברי המקרא דבר דבור על אופניו“¹⁴ — ווארום רש"י דערמאנט ניט אז דער פירוש „כל אשר בארצכם“ איז א דרש (און צייכנט אפילו ניט אן אז דער פירוש איז גענומען פון רז"ל)¹⁵ — נאר ער זאגט עס אין זיין סגנון פון פשט: לויטן דרך הפשט בייט זיך דער טייטש אין „בארצכם“ (ניט ווי זיין פירוש הפשוט) כדי עס זאל ניט זיין בסתירה צום כלל „כל חובת הגוף וכו'“].

דערפון איז פארשטאנדיק אויך בנוגע צום צווייטן חלק פון כלל — אז א חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ.¹⁶ — אז דער כלל דארף מתאים זיין אומעטום אויך ווען אין דרך הפשט

דא זיינען פאראן צוויי (אדער עטלעכע) פירושים, מיינט ער דערמיט צו מדגיש זיין, אז אין דרך הפשט זיינען די פירושים „שקולים“ (און דאס וואס ער איז מקדים איין פירוש פארן צווייטן איז דערפאר ווייל מקען דאך ניט שרייבן ביידע פירושים בבת אחת).

און אזוי אויך בנדוד: מיט דעם וואס רש"י איז מוסיף און מקדים „ונחלקו בו חכמי ישראל“ איז ער אויסן צו זאגן, אז דער (צווייטער) פירוש „ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה ושיבה כו'“ איז ניט „ווייטער“ פון דרך הפשט ווי דער (ערשטער) פירוש אז „בכל מושבותיכם“ מיינט אלע מושבות, אויך „חוצה לארץ“ —

ולכאורה: אפילו מ'זאל אָננעמען, אז רש"י דארף ברענגען דעם צווייטן פירוש דערפאר ווייל לויטן ערשטן פירוש איז ניט פארשטאנדיק — פאר וואס זאל חדש, וואס איז חובת קרקע, נוהג זיין אויך בחוצה לארץ? — ווי קען מען אבער זאגן, אז דער פירוש אין „בכל מושבותיכם“ („לאחר ירושה ושיבה“) איז אויסגעהאלטן אין דרך הפשט פונקט ווי דער פירוש הפשוט הנ"ל פון „בכל מושבותיכם“ (וואס אזוי איז אויך זיין פירוש בכל מקום¹⁷)?

ג. דער ביאור בזה:

ביים איסור „לסרס שום בהמה וחי“ (וואס שטייט פריער אין אונזער פרשה¹⁸) זאגט דער פסוק „ובארצכם לא תעשו“. איז רש"י אויף דעם מפרש: לכך נאמר בארצכם לרבות כל אשר בארצכם

(11) וגם בפי' בא שם שפרשי', זה בא ללמד שתהא ראוי' ליאכל בכל מושבותיכם' — הרי חיוב מצה הוא בכל מושבותיכם כפשוטו, אלא שמצד הקושיא בהכתוב שם (בגיל הערה 7) נלמד עוד דין שהמצה צ"ל „ראוי' ליאכל בכל מושבותיכם“.

(12) כב, כד.

(13) ולכאורה בנוגע לשילוח עבדים ביובל שהוא חובת הגוף (קידושין לח, ב) ונאמר (בהר כה, י) „וקראתם דרור בארץ לכל יושביה“ [ובקידושין שם, שמטעם זה צריך לימוד מיוחד שנוהג בחול] — ומ"מ לא פירש רש"י כלום, וי"ל בפשטות שהרי זו מצוה שהיא (יובל) גרמא — (ושמיטה) ויובל אינו אלא בארץ.

(14) לשון רש"י בראשית ג, ח.

(15) חגיגה יד, סע"ב. שאלות ד"א פרשטנו סקיה בסופו (הובא בתורה תל שבת קי, ב). וראה תרי"ב עה"פ.

(16) לשון הגמרא קידושין לו, א.

בחוצה לארץ) — ווייל, בכל מושבו-
תיכם שטייט ביי כמה מצות, און אומע-
טום יי מיינט עס אז דער חיוב איז אויך
בחוצה לארץ;

קומט אויס, אז דער פירוש פון, בכל
מושבותיכם דא, אז דאס מיינט, לאחר
ירושלם וישיבה, איז א יוצא מן הכלל פון
אלע אנדערע ערטער וואו עס שטייט
בכל מושבותיכם! — דערפאר
ברענגט רש"י (אויך) דעם ערשטן פירוש.

דערמיט איז פארשטאנדיק ווי די צוויי
פירושים פון רש"י זיינען, שקולים אין
דרך הפשט: אין ביידע פירושים איז דא
די זעלבע שוועריקייט, אז, בכל מוש-
בותיכם דא איז א יוצא מן הכלל:
לויטן ערשטן פירוש, איז דער חיוב פון
חדש בחו"ל אן אויסנאם פון דעם כלל
(אויך לויט פשוטו של מקרא כנ"ל) אז
חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ;
און לויטן צווייטן פירוש איז דער טייטש
פון, בכל מושבותיכם א יוצא מן הכלל
פונעם טייטש פון די ווערטער אין אלע
אנדערע ערטער אין תורה (וואו עס
מיינט — אין אלע מושבות, אויך חוצה
לארץ).

ה. וויבאלד אז די צוויי פירושים
זיינען, שקולים אין פשט הכתוב, קען א
תלמיד ממולח פרעגן: וואס זיינען די
סברות פון די בעלי פלוגתא וואס לויט
איינעם קומט, בכל מושבותיכם לערנען
אז חדש נוהג בחו"ל, און לויטן צווייטן
— (נאר בארץ) —, לאחר ירושה
וישיבה?

דייטעט אן רש"י די הסברה אין דעם
דורך נוצן דעם לשון, (נחלקו בו) חכמי
ישראל — ניט ווי דער לשון רש"י
הרגיל, (נחלקו בו) רבותינו (וכי"ב) —
דערמיט איז ער מרמז¹⁸, אז דער

¹⁸ ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 201 ואילך. לקו"ש

דארף מען צוליב דעם בייטן דעם טייטש
פון א ווארט (ניט ווי זיין פשוט'ער
טייטש);

און אזוי אויך בענינו: רש"י קען זיך
ניט באנוגענען מיטן פירוש אז חדש איז
נוהג בחוצה לארץ, וואס איז היפך פון
דעם כלל אז, חובת קרקע אינה נוהגת
אלא בארץ; און דעריבער ברענגט ער
נאך א פירוש אין, בכל מושבותיכם
(לאחר ירושה וישיבה), וואס דער
פירוש, הגם ער ליגט ניט אזוי אין די
ווערטער, בכל מושבותיכם, איז ער
אבער ניט בסתירה צום כלל הנ"ל (ע"ד
פירוש הנ"ל אין, בארצכם לא תעשו).

ד. אבער אויך דער פירוש איז ניט
גלאטק¹⁷ (וואס דעריבער ברענגט רש"י
אויך דעם פירוש אז, מכאן שהחדש נוהג

¹⁷ לפי זה קשה לכאורה: בפרש"י שלח (טו, יח)
הביא הכלל ד.כל ביאות שבחורה .. אינה אלא
לאחר ירושה וישיבה (כנ"ל) תנא דבי ר' —
קידושין שם, ב). ומכיון שנאמר כאן (פסוק יוד). כי
תבוא אל הארץ, הרי גם בלי, בכל מושבותיכם
ידעין שנוהג, לאחר ירושה וישיבה (והו"ל לתרץ
זה בפי' שלח, עכ"פ).

ו"ל: (א) עפ"מ ש"כ לעיל (הערה שני בשוה"ג
להערה 7) דכ"כ פעמים חוזר בקרא פרטים שיש
ללמד מציונים דומים. (ב) שבא להוסיף, משכבשו
וחלקיו שלמד מ.בכל מושבותיכם, כנ"ל הערה
4 [ואף שהעומד הוא חובת צבור (ולכאורה פשוט
שלאחר ירושה וישיבה בנדו"ז היינו לאחר כיבוש
וחילוק — ראה לקו"ש ח"ט שם הערה 15 לענין
מצות מיני מלך) — מ"מ ה"י קס"ד ששייך גם לאחר
כיבוש דשבת אחד וחלוקה (וקצירה) דעשרה
מישראל, כי מכיון שכבר יש להם, קצירה, חל
עליהם חיוב להביא, ראשית קצירכם אל הכהן".
(ג) מכיון ד.כי תבוא אל הארץ נאמר כמה פסוקים
לפניו, ולענין עומר — לכן חוזר ואומר, בכל
מושבותיכם (לאחר ירושה וישיבה) עוה"פ אצל
חדש (אף שגם בלי זה לא הי' מקום לטעות. וק"ל).

¹⁸ וראה פנ"י קידושין שם, דלמ"ד זה בכל
מושבותיכם מרבה חו"ל (אף שנוהג רק לאחר
ירושלם וישיבה) וראה לקמן הערה 30 ובשוה"ג הב'
שם.

דאס מעורר נאָר די אידן פון (די) מקומות²² פון וואָנעט מ'מעג ברענגען דעם עומר — (ארץ ישראל²³ — שטעלט זיך די שאלה: ווי ווערט אָט די הכרה (אָז „ראשית קצירכם“ געהערט צום אויבערשטן) אַרויסגערופן ביי די אידן וואָס געפינען זיך אין חוצה לארץ²⁴, וואָס פון זייער קציר בריינגט מען ניט קיין קרבן עומר?

זיינען אין דעם פאַראַן צוויי שיטות ביי די „חכמי ישראל“:

איין שיטה איז, אַז אויך זיי זיינען אסור בחדש, און וויבאלד זיי וועלן ניט טאָרן עסן חדש ביז דעם טאָג ווען מ'ברענגט (אין א"י) דעם עומר, וועט דאָס זיי דערמאָנען און מעורר זיין צוצוקומען צו דער הכרה הנ"ל (אָז

(22) אף שמביאים בכל פעם רק ממקום אחד — הרי עד הגדע דהתחלת (ההכנה ל) הקציר, כל השדות שבא"י אפשר שיביאו מהן העומר וגם בפועל.

והרי מביאים אותו לביהמ"ק לכן הברכה שצ"י וכן זו שצ"י כל קרבנות ציבור — נמשכות בכל ישראל, גם הדרים בחו"ל ואפילו (ע"י פרי החג) לכל האומות שבעולם (סוכה נה, ב).

ו"ל שזהו ע"י נתינת מחצית שקל שזהו גם מחו"ל, ולא"י (כדלעיל) — כיון שנכללים בבראשית בשביל ישראל שנקראים ראשית. וראה ר"ה (טו, א): ב"ד פרקים הטולם נידון כ"י מפני מה אמרה תורה הביאו עומר כ"י.

ולעזר דביהמ"ק בא"י דוקא — ובכ"ז כל התפלות עולות דרכו — ראה תפלת שלמה (מ"א, ח, מד. מח) — ועד שתכבה נצטוו לפנות לצדו (טושי"ע וש"ע אדה"ז אר"ח ר"ס צד).

(23) ע"ד ההלכה י"א זכיון שחדש בחו"ל דאורייתא היא אקרובי נמי מקריבין (מנחות פד, א. וראה מנ"ח מצוה שב) — אבל בפשוטו של מקרא, קרבן עומר הוא „(וקצרתם את) קצירה (דהארץ) והבאתם את עומר ראשית קצירכם ג"ה“.

(24) דפשיטא שאף שהברכה מלמעלה נמשכת גם עליהם (כדלעיל הערה 22) — בכדי שתה"י פעולה והרגשה בנפשם צ"ל מעשה שלהם שיעורר. ודוחק גדול לומר שתספיק ספיה"ע שבדיבור, ועאכ"כ שאין די בהפרשת מחצית השקל.

„נחלקו“ איז פאַרבונדן (ניט מיט לימוד פשט הכתובים „רבותינו“), נאָר) מיט צוויי שיטות ווי צו פאַרשטיין און אָפֿ-שאַצן די תכונות און געפילען פון אידן — „חכמי ישראל“ (וכדלקמן).

דער ביאור אין דעם: יעדער קרבן דאָרף דערוועקן ביים מענטשן אַ באַשטימטן הרגש נפשי, בהתאם צו דעם תוכן פון דעם קרבן. לדוגמא: ביי קרבן חטאת ואשם — אַ געפיל פון חרטה און תשובה¹⁹, קרבן תודה — אַ הוד"י צום אויבערשטן, וכו'; און דעריבער פאָדערט זיך ביי דער הקרבה פון קרבן (ניט נאָר די גשמיות/דיקע הקרבה, נאָר) אויך, בלשון רש"י²⁰, דער „יכוין את לבו לשמים“.

און דאָס איז ניט דוקא ביי אַ קרבן יחיד: אויך אַ קרבן צבור דאָרף אַרויס-רופן ביי יעדער יחיד (וואָס איז דאָך אַ טייל פון צבור) דעם רגש בהתאם צום קרבן [לדוגמא: ביי די קרבנות צבור וואָס זיינען מכפר אויף (עבירות) היחיד²¹ — דאָרף דער יחיד חרטה האָבן אויפן חטא].

דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק בענינו: דער איסור צו עסן חדש, וואָס זיין טעם הפשוט איז כדי „ראשית קצירכם“ זאל זיין אַ קרבן (עומר), דאָרף אַרויסרופן ביי אידן די הכרה והרגשה אַז דעם „ראשית“ פון אַלע זיינע זאַכן מוז מען ברענגען ל'ה' און ערשט דער-נאָך קען זיין „תאכליו“.

וויבאלד אָבער אַז דער עומר ווערט געבראַכט נאָר פון „קצירה“ — דער קציר פון ארץ ישראל, ובמילא — איז

(19) ראה פרש"י בחטאת הנשיא — ויקרא ד, כב.

(20) ויקרא א, יז. משנה טוף מנחות. וש"נ.

(21) לדוגמא (לעיל) — שני שעירי חטאת ידוה"כ"פ (אחרי טז, ה).

דער ערשטער אופן — דורך אסרין
אכילת חדש — דערנעמט דעם אוכל,
דעם גוף ונפש הבהמית²⁷, ווייל דאס
וואס מ'טאר ניט עסן א געוויסן מאכל
רייט אן (ניט אזוי די נשמה, נאר) בעיקר
דעם גוף ונפש הבהמית.

דער צווייטער אופן — דורך זיין
מושלל פון (הקרבת) עומר און (איסור)
חדש, וואס רופט ארויס די תשוקה צו
דערהויבן זיך און צוקומען ביתר שאת
צו דעם געפיל וואס איז דא ביי די בני
אי — רייט אן דעם נפש האלקית²⁸,
וואס ביי אים דוקא קומט אויף אט די
תשוקה צו נתעלה ווערן „(רוח גוי' האדם
העולה היא למעלה“²⁹).

ועפ"ז איז פארשטאנדיק דער סדר אין
רשי: דער אנהייב, דער ערשטער
פירוש — התחלת העבודה, ווען דער
גוף ונפש הבהמית זיינען נאך בתקפם,
דארף מען טאן אזעלכע פעולות וואס
ווינקן אויף דעם גוף ונפש הבהמית:
און ערשט דערנאך קען מען צוקומען צו
דער צווייטע שטופע, דעם צווייטן
פירוש — צו פועל זיין אויפן נפש
האלקית.

הפירוש: (א) שהוא כפירוש הפשוט בהחיכות, בכל
מושבותיכם³⁰ בכל מקום. (ב) מתאים עם פשטות
הכוונה בהיתור ד, בכל מושבותיכם³¹ שבא לרבות
בהחיכות (ולא למעט — שהוא רק, לאחר ירושה
וישיבה“). (ג) נמצא בתרי"ג על אחר.

(27) להעיר ממחזיל (תגיגה טז, א); שלשה
כבהמה — אוכלין ושותין כבהמה כו'.
(28) ע"ד ב' עניני התבוננות שציל קודם התפלה
כדי לפעול מצב הנפש מתאים לתפלה — רוממות
האיל ושפלות האדם (רמ"א אורח רסצ"ח) —
ד, רוממות האיל פועלת על נפשי העולה למעלה,
והיא חלק דהאיל דבוה עסקינו; שפלות האדם
פועלת על נפש הבהמית הירודת למטה.
(29) לשון הכתוב קהלת ג, כא.

„ראשית“ געהערט צום אויבערשטן,
כאטש פון זייער קציר בריינגט מען ניט
דעם עומר.

א צווייטע שיטה איז אז, אדרבה: דער
וועג צו דערוועקן אין זיי דעם הרגש איז
ניט דורך אסרין זיי אין חדש, נאר
אדרבה — דאס גופא וואס די פעלדער
פון די אידן בחויל זיינען ניט אין דעם
גדר פון ברענגען דעם עומר (ובמילא
— ניט אין דעם איסור פון חדש), דער-
וועקט אין זיי די אנערקענונג פון זייער
שפל המצב (ניט זיין ראוי צו דער
הקרבת העומר (און במילא ניט איסור
חדש)); און די הכרה פון זייער שפל
המצב וועט ביי זיי ארויסרופן א תשוקה
אז ביי זיי דארף זיין ביתר שאת דער
געפיל וואס דער עומר רופט ארויס ביי
די אידן פון איי.

ו. ע"פ הנ"ל קען מען אויך מסביר
זיין (בפנימיות³² הענינים) פארוואס
רשי איז מקדים דעם פירוש אז חדש
איז נוהג בחויל פאר דעם פירוש אז
חדש איז נוהג נאר בארץ

[כאטש אז בנדוד זיינען ביידע
פירושים שקולים אין דרך הפשט, און
רשי איז מקדים איין פירוש פארן
צווייטן דערפאר ווייל מ'קען דאך ניט
שרייבן צוויי פירושים בבת אחת, כנ"ל
— פונדעסטוועגן, וויבאלד אז יעדער
ענין אין תורה איז בדיק, איז מובן, אז
עס איז דא א מעין טעם, עכ"פ בפנימיות
הענינים³³, אויף דעם וואס רשי איז
מקדים איין פירוש פארן צווייטן]:

דער חילוק צווישן די צוויי אופנים
איז זייער אויפטאן אין אידן:

(25) ראה הערה הבאה — ביאור גם בפשטות.

(26) ובנדוד י"ל גם בפשטות, שמקדים

(**) ויומחק עפ"ז אריכות לשון רשי. (ויש
אומרים) לא בא אלא ללמד כו'.

(*) וראה לקמן הערה 30.

תיכמ' קומט לויט אים, ללמד שהחדש נוהג בחוצה לארץ).

לויטן פריערדיקן ביאור וועט זיין פארשטאנדיק, ווי די צוויי חילוקים זיינען אפהענגיק איינער אין אנדערן, ווייל אויך דער חילוק אין עבודה צווישן די צוויי שיטות ואופנים הנ"ל, איז ניט נאָר בשייכות צו די אידן אין חו"ל, נאָר אויך בנוגע די אידן אין א"י:

די ערשטע שיטה (ופירוש) — וואָס איז מדגיש בעיקר די עבודה צו דער-נעמען דעם גוף ונפש הבהמית פון אַ אידן — האַלט, אַז אויך אין א"י איז די הכרה, אַז, ראשית קצירכם געהערט לה', געקומען ניט אַזוי מצד דעם עומר (די הקרבה לה'), נאָר מצד דעם איסור אכילת חדש וואָס דערנעמט דעם גוף ונפּה"ב.

און דעריבער האָט זיך דער איסור חדש, לפי שיטה זו, אָנגעהויבן גלייך ביים אַריינקומען אין א"י — נאָך איידער מ'האַט זיך, באַזעצט בקביעות (ירושה וישיבה) אין ארץ-הקודש, וואָס דאָן איז עס אַ סדר הנהגה קדושה, פון קדושת נפש האלקית — ווייל דער אופן אין אויפטאָן די הכרה הנ"ל (דורך דער-נעמען דעם גוף ונפּה"ב) איז שייך אויך בתחילת העבודה (פאַר, ירושה וישיבה):

לויט דער צווייטער שיטה אָבער, אַז דער עיקר וואָס ברענגט אידן צו דער הכרה הנ"ל, איז די הקרבה פון עומר, וואָס דערנעמט דעם נפש האלקית — קען זיך דאָס ערשט אויפטאָן, לאחר ירושה וישיבה.

(משיחת ש"פ אמור תשל"ז)

ז. דער חילוק צווישן די צוויי פירושי רש"י איז ניט נאָר בנוגע חו"ל (צי דאָרט איז נוהג איסור חדש), נאָר אויך אין א"י גופא: צי דער איסור חדש אין א"י האָט זיך אָנגעהויבן ערשט „לאחר ירושה וישיבה“ (כפירוש הב'), אָדער אויך פאַר ירושה וישיבה (ווי דער ערשטער פירוש³⁰, וואָס „בכל מושבו“

30) ראה קידושין לו, סעי' ואילך. ת"כ ר"ם בהר. ועוד. וע"פ משנית בפנים דיש קדימה לפירוש הא' — יובן פרש"י ביהושע ה, י"א שמפרש רק אליב"ד פירוש זה.

ואף שבפ' שלח (טו, יח) פרש"י דכל ביאות שבתורה שנאמר בהן כי (תבא וכו') הכוונה ללאחר ירושה וישיבה, וכאן (פסוק יוד) הרי נאמר „כי תבואו גר"י — י"ל:

1) כמדובר כמ"ס — שבכ"מ מפרש רש"י אליבא דפ"י אחד שהוא במק"א בפירושו (ראה לעיל הערה 17 שפרש"י דשלח הנ"ל אחי (גם) לפי הב' שברש"י כאן).

2) כיון שתיכף לאחר „כי תבואו“ נאמר „וקצרתם“ — ה"ז ע"ד פ' שלח שם שנאמר „והי' באכלכם“ שלכן „בבואכם משכנעו בה ואכלו מלחמה (תיכף) נתחייבו בחלה“ [ועפ"י תומתק הוספת (ויתור) רש"י שם (על לשון הספרי), ואכלו מלחמה].

3) שאני „כי (תבואו)“ הנאמר בעומר, שאסילו „אט" הנאמר בו פרש"י (ויקרא ב, יד) שכוונתו חיובה.

(*) זה (שבט"ז ניטן הקריבו עומר) מפורש גם בפרש"י עה"ת לעיל — בשלח טו, לה ס"ה אל קצה ארץ כנען (והוא הכתוב שהוא בקידושין שם) — אבן אינו רא"י לכאן: א) שם עיקר כוונת רש"י לשלול מדבר, ולא שבע שירשו כו. ב) לשלול מן, ולא חדש. ג) פשטות הל' „עד בואם אל קצה“ הוא רק תומ"י. ולפרש אחרת מוכרח להקדים כ"כ ענינים שנלמדים לאח"ז — בכתוב ובחז"ל. ד) דרך רש"י לתרג' סתירה כשבאה, ולא — בכתוב הא' להודיע שלאח"ז תהי' סתירה ותירוצה. ועוד.

(**) וראה פנ"י שהוא לעיל שוה"ג להערה 17. בהמקנה קידושין שם כתב, ד-כי תבואו קאי רק על עומר שנאמר ברישא דקרא, ולא על חדש שנאמר בסיפא דקרא (והעומר נוהג רק לאחר ירושה וישיבה, וחדש נוהג מיד בכניסתן לארץ והאיר

המזרח מתיר) — אבל ע"ד הפשט, חדש ועומר תלויים זה בזה, כג"ל בתחילת השיחה.

אמור ג

קרבן לה, מ'האט שוין מקיים געווען א מצוה מיט דעם קציר פון דער שדה, וואלט מען געקענט מיינען אז מ'איז ניט מחוייב מקיים זיין אין דער שדה אויך די מצוות פון פאה ולקט.

לפי' דארף מען פארשטיין וואס רש"י בפירושו ברענגט אראפ די דרשה פון ת"כ, „אמר רבי אורדמיס' ברבי יוסי מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויוהכ"פ וחג מכאן, ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו“.

איז ניט מובן — וואס רש"י ברענגט אלץ תירוץ אויף דער שאלה א דרשה (איז אגדה) פון תורת כהנים — פאר- וואס איז ער ניט מפרש כפשוטו ע"ד ווי די תירוצים הנ"ל?

דאס וואס רש"י וויל ניט אָננעמען, בפשט"מ, דעם תירוץ פון רמב"ן (און פון א טייל פון די אַנדערע מפרשים) קען מען מסביר זיין ווייל' לפי תירוצי זה האט דער פסוק („ובקוצרכם וגו'") גע- דארפט שטיין „בראש הפרשה“, גלייך

א. אין דער פרשת המועדות בפרשתנו נאך דעם וואס די תורה זאגט אָ וועגן קרבנות און יו"ט פון שבועות, שטייט אין פסוק: „ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך לא תלקט גו'“. שטעלן זיך מפרשי התורה און זיינען מסביר דעם טעם וואס די תורה זאגט אָ וועגן די מצוות פון פאה ולקט ביי דעם ציווי אויף מועדות:

(א) דער אבן עזרא זאגט²: וטעם להזכיר ובקוצרכם את קציר ארצכם פעם שנית³ בעבור כי חג שבועות בכורי קציר חטים הזהיר שלא תשכח מה שצויתך לעשות בימים ההם.

(ב) דער רמב"ן איז מסביר: כי בקוצרכם את קציר ארצכם רמז לקציר הנזכר בראש הפרשה, יאמר כי כש- תבואו אל הארץ וקצרתם את העומר ראשית קצירכם לא תכלה פאת השדה ההוא לצורך העומר ולא תלקט הלקט לומר שלא תדחה המצוה ההיא את הלאוין האלה.

(ג) כעין זה זאגן אַנדערע מפרשים⁴, אָ די תורה קומט באַוואַרענען אָ אויך די שדה וואס מ'האט פון איר געבראַכט דעם עומר, איז מחוייב אין פאה ולקט — וואָרום עס וואָלט געווען אַ סכרא צו זאָגן, אָ היות מ'האט די „ראשית קצירכם“ פון דער שדה — געבראַכט אַ

(1) כג, כב.

(2) ועד' בחזקוני עה"פ. ולהעיר גם מרשב"ם עה"פ.

(3) קדושים יט, ט.

(4) כג, י"ד.

(5) כלי יקר. אוה"ח. אברבנאל בטעם הב'.

(6) עה"פ.

(7) ברוב דפוסי חומש שלפנינו „אבדימי“. אבל בתריכ „אורדמיס“. וכ"ה בדפוסים אחרים דחומש. ועד' בדפוס ראשון ובכמה כתי' רש"י „אבדימיס“. ולכאורה כצ"ל זה. בחזקוני זעצער" בראותו שם בלתי רגיל „תיקו" לשם „הנכון" ורגיל ומפורסם „אבדימי" (ואין לומר להיפך — כי אין מסתבר כלל לומר שתיקן לשם בלתי רגיל וידוע). [ובסה"ל אד נמצא אבדימי ב"ר יוסי]. ובדפוס שני דרש"י וכמה כתי' רש"י „אבדימיס“. וראה סה"ד סדר ת"א סוף אות וא"י. וראה לקמן הערה 56.

(8) וכמ"ש בבאר מים חיים (לפרש"י) כאן.